

Ranuan kunta

LAUSUNTO

kaavatoiveet@ranua.fi

12.5.2026

Dnro 229/2026

Lausuntopyyntö 16.4.2026

RANUANJÄRVEN OSAYLEISKAAVAN EHDOTUS

Ranuan kunnanhallitus pyytää lausuntoa Ranuanjärven osayleiskaavan ehdotusvaiheen aineistosta.

Ranuan kunta valmistelee Ranuanjärven osayleiskaavan päivitystä. Osayleiskaavan muutosalue sijoittuu Ranuan keskustaajaman läheisyyteen, Ranuanjärven pohjois- ja itärannalle. Päivitystyön tavoitteena on lisätä vakituisen asumisen rakennuspaikkoja sekä mahdollistaa asemakaavan laajennus tarvittavilta osin. Muutostyöhön sisältyy selvityksen laadinta Ranuan kirkonkylän asemakaavan laajentamismahdollisuudesta Ranuanjärven ympäröivälle alueelle. Osayleiskaavalla kumotaan osittain Ranuan kirkonkylän osayleiskaavan itä- ja pohjoisosaa. Osayleiskaavan muutoksella varaudutaan tonttikysynnän mahdolliseen lisääntymiseen kirkonkylän läheisyydessä, mikäli alueen suuret investoinnit, kuten Suhangon kaivos, toteutuvat. Kaavan valmisteluvaiheessa esitetyjen kahden vaihtoehdon pohjalta on laadittu kaavaehdotus. Vaihtoehdossa 1 uusi rakentaminen oli maltillisempaa ja vaihtoehdossa 2 esitettiin hieman laajempaa rakentamista. Kaavaehdotus on laadittu näiden kahden vaihtoehdon yhdistelmänä.

Suunnittelualue sijoittuu poronhoitoalueelle, Kuukkaan paliskuntaan. Poronhoito on merkittävä elinkeino Ranuan kunnassa. Se on tärkeä työllistäjä paitsi suoraan, myös lihan ja muiden tuotteiden jalostuksen sekä matkailupalveluiden kautta. Poronhoito ylläpitää kunnan monipuolista elinkeinorakennetta. Erityisesti pienemmissä kylissä poronhoito on merkittävä työllistäjä ja elinvoimaisuuden, maisemakuvan ja turvallisuuden ylläpitäjä. Paliskunnan poronhoito perustuu porojen vapaaseen laiduntamiseen ja luonnonlaitumien ympärivuotiseen käyttöön.

Poronhoidon huomioiminen kaavoituksessa

Poronhoito on merkittävä ja pitkän historian omaava maankäyttömuoto. Poronhoitolaki (PHL 848/1990) on erityislaki, joka tulee ottaa huomioon kaavoituksessa ja muussa poronhoitoalueella tapahtuvassa toiminnassa. Poronhoidon kannattavuuden edellytys on vapaa laidunnusoikeus (PHL 3 §). Vapaa laidunnusoikeus on tarkoitettu ja tunnustettu pysyväksi oikeudeksi. Se tarkoittaa porolle oikeutta ottaa ravintonsa vapaasti luonnosta, poikkeukset tähän on lueteltu laissa. PHL 31 §:n mukaan muualla kuin saamelaiden kotiseutualueella poroja on hoidettava siten, etteivät ne pääse puutarhoihin, vakinaisten asuntojen pihoihin tai muille erityiseen käyttöön otetulle alueille. Rajoitus ei koske vapaa-ajan asuntoja eikä yritystoiminnan alueita eivätkä ne ole myöskään lain tarkoittamaa muuta erityiseen käyttöön otettua aluetta. Vapaa-ajan asuntoja tai yritystoimintaa ei myöskään koske paliskunnan aitaamisvelvollisuus vahinkojen estämistapauksissa.

Poronhoitolaissa (53§) säädetään, että suunnitellessaan valtion maita koskevia, poronhoidon harjoittamiseen olennaisesti vaikuttavia toimenpiteitä, valtion viranomaisen on neuvoteltava asianomaisen paliskunnan edustajan kanssa. Poronhoitolain 53§ kaltaiset neuvottelut on todettu hyväksi keinoksi yhteensovittaa poronhoitoa ja muita maankäytön muotoja kaavoituksessa, vaikka kyse ei olisikaan valtion maista.

Poronhoitoalueen maakuntakaavoissa on poronhoidon toiminta- ja kehittämisedellytysten turvaamista edellyttäviä yleismääräyksiä sekä tarkempia määräyksiä esim. poronhoidolle tärkeiden alueiden huomioinnosta ja säilyttämisestä. Voimassa olevan Rovaniemen ja Itä-Lapin maakuntakaavan koko kaava-alue koskeva yleismääräys edellyttää: ”*Poronhoitoalueella on turvattava poronhoidon ja muiden luontaiselinkeinojen alueidenkäytölliset toiminta- ja kehittämisedellytykset. Poronhoitoon olennaisesti vaikuttavaa alueiden käyttöä suunniteltaessa on otettava huomioon poronhoidolle tärkeät alueet. Valtion maiden osalta on neuvoteltava asianomaisen paliskunnan edustajien kanssa.*”

Alueidenkäyttölain 39§:n mukaan yleiskaavaa laadittaessa on otettava huomioon kunnan elinkeinoelämän toimintaedellytykset. Yleiskaavalla ei saa aiheuttaa maanomistajalle tai muulle oikeuden haltijalle kohtuutonta haittaa. Poronhoito on osa alueen elinkeinoelämää ja etenkin sivukylillä tärkeä toimeentulon lähde. Poronhoitajat ovat alueella oikeudenhaltijoita, joille ei saa hankkeen kaavalla aiheuttaa kohtuutonta haittaa. Suunnittelualueella poronhoidon turvaaminen hankkeen kaavoituksessa on välttämätöntä. Alueidenkäyttölain 9§:n mukaan kaavan tulee perustua kaavan merkittävät vaikutukset arvioivaan suunnitteluun ja sen edellyttämiin tutkimuksiin ja selvityksiin. Poronhoidon nykytila ja toiminta kaava-alueella ja sen vaikutusalueella tulee kuvata. Vaikutukset poronhoidolle tulee arvioida yhteistyössä alueen paliskunnan kanssa.

Kaavan vaikutukset poronhoitoon

Poronhoito perustuu vapaaseen laidunnukseen: poronhoitolain 3 §:n mukaisesti poronhoitoa saadaan harjoittaa poronhoitoalueella maan omistus- ja hallinto-oikeudesta riippumatta. Poronhoito on toiminta-alueellaan laaja-alainen maankäyttäjä. Kaikki muu maankäyttö poronhoitoalueella vaikuttaa enemmän tai vähemmän poronhoidon harjoittamisen edellytyksiin. Poronhoitoalueella maankäytön yhteensovittaminen on siis äärimmäisen keskeinen kysymys.

Kaavoituksessa on lähtökohtana erilaisten alueidenkäytön intressien ja tarpeiden yhteensovittaminen. Kaavoitusprosessit toimivat alueidenkäytön suunnittelun vuorovaikutteisuuden välineenä. Kaavoituksella on myös oikeusvaikutuksia. Poronhoitoalueella vuorovaikutteisuutta on käytännössä toteutettu erilaisilla osallistavilla suunnittelu- ja neuvotteluprosesseilla. Kaavoituksessa tulee lisäksi hyödyntää olemassa olevaa paliskuntien paikkatietoaineistoa, joka kertoo poronhoidon keskeisistä laidun- ja toiminta-alueista.

Yleiskaavoituksella ohjataan yhdyskuntarakennetta. Yleiskaavassa suunnittelun tarkkuus mahdollistaa poronhoitoon liittyvien alueidenkäyttöratkaisujen tekemisen. Yhdyskuntarakenteeseen liittyvillä ratkaisuilla on usein huomattavaa vaikutusta poronhoidon harjoittamiseen, useimmiten erilaisten

häiriövaikutuksen yleistymisen vuoksi. Häiriövaikutus voi tulla esimerkiksi rakentamiseen varattavien alueiden sijainnin, riittämättömien rakentamiselta poissuljettujen alueiden tai liikenteeseen liittyvien aluevarausten ja liikennealueiden käytöstä aiheutuvien häiriöiden muodossa. Yleiskaavassa tulee tunnistaa suunniteltavan alueen rooli poronhoidossa ja tehdä sen mukaisesti tarpeelliset aluevaraukset ja määräykset.

Yksityiskohtaisemmat huomiot

Valmisteluvaiheen aineistoissa ei kaavaselostuksessa mainittu kaavan sijoittumisesta paliskunnan alueelle, poronhoidon nykytilan selvitystä ei ollut eikä kaavan vaikutuksia alueen poronhoitoon ollut arvioitu. Kaavan valmisteluvaiheen luonnosvaihtoehdoissa ei ollut poronhoitoa koskevia määräyksiä. Kaavasta järjestettiin 4.11.2025 poronhoitolain 53§:n kaltaiset neuvottelut. Kaavaselostusta ja kaavan yleismääräyksiä on täydennetty ehdotusvaiheeseen, mikä on tarkoituksenmukaista. Nyt nähtävillä olevassa kaavaehdotuksessa on lisätty poronhoitoa koskeva yleismääräys: *Rakennettaessa poronhoitoalueelle on huomioitava poronhoitolain 3 §:n takaama porojen vapaa laidunnusoikeus*. Yleiskaavamerkintöjen M ja MT alueilla sallitaan maa- ja metsätaloutta sekä muita luontaiselinkeinoja palveleva rakentaminen.

Paliskuntain yhdistys toi esille aiemmassa lausunnossaan, että Ranuan kunnan myymien ja vuokraamien tonttien luovutusasiakirjoissa tulisi olla maininta tontin sijaitsemisesta poronhoitoalueella, ja siitä ettei paliskunnalla ole vahinkojen estämisvelvollisuutta esim. aitaamalla loma-asuntojen ja liiketoiminnan kyseessä ollessa. Ranuan kunnan uuden rakennusjärjestyksen ehdotuksessa poronhoitoa käsittelevässä osassa on tuotu esille näitä asioita, mikä on tarkoituksenmukaista.

Kaavaselostuksessa mainitaan, että Kuukkaan paliskunnalta saatujen tietojen mukaan osayleiskaavoitettava alue on paliskunnan syys- ja talvilaidunalueella. Osayleiskaavoitettavan alueen kaakkoispuolella on erotusaita/porotila, johon porot kulkevat mm. Laivalan kylän itäpuolitse. Lisäksi osayleiskaavoitettavan alueen pohjoispuolella Leppärannan tien varressa on siirtoaitapaikka (Kettuharju), toinen siirtoaita (Hyyhelö) on Pekkalan tien varressa. Ranuanjärven pohjoisranta on osa porojen kulkusuuntaa ja -reittejä, erityisesti syyskierto suuntautuu Ranuanjärven pohjoisrannalle ja kaakkoispuolen erotusaidalle/porotilalle, myös talviaikaiset porojen kuljetusreitit seurailevat Ranuanjärven rantoja kohti erotusaitaa/porotilaa.

Poronhoitolain 53§ kaltaisissa neuvotteluissa keskusteltiin alueen käytöstä ja merkityksestä poronhoidon kannalta sekä marraskuussa 2025 toimitettiin konsultille kuvia poronhoidon laidun- ja toiminta-alueista sekä kuvaus alueen käytöstä. Hyvä tapa kaavoituksen osalta olisi kuitenkin jo hyvissä ajoin hankkia paliskunnan paikkatietoaineistoa suunnittelun tueksi. Näin jäisi myös riittävästi aikaa aineiston päivittämiseen tarvittaessa.

Kaavaselostuksessa mainitaan vaikutuksista poronhoitoon seuraavaa: *Osayleiskaavaratkaisulla ei kuitenkaan suoraan vaikuteta poroelinkeinoon, koska osayleiskaavoitettava alue on jo nykyisellään asumisen ja loma-asumisen aluetta, jossa on myös lisärakentamisen mahdollisuuksia (voimassa olevankin osayleiskaavan pohjalta). Alueelle sijoittuva Laivalan kylä on rakentunut, ja alueen virkistysreitit ovat*

käytössä olevia eikä niihin ole kaavaratkaisulla osoitettu muutoksia. Kaavaselostuksessa kerrotaan, että osayleiskaavaehdotuksessa alueelle on osoitettu rakennuspaikkoja yhteensä 177 kappaletta, joista olevia rakennuspaikkoja on 68, rakentamattomia (eli aiemman osayleiskaavan mukaisia) 74 ja uusia (eli nyt osayleiskaavalla osoitettuja) 35. Eli rakennuspaikkoja osoitetaan edelleen lisää rakentamattomien aiemman osayleiskaavan mukaisten lisäksi, jolla on väistämättä vaikutuksia poronhoitoon, sillä kaava mahdollistaa aiempaa enemmän rakentamista. Kaavaselostuksessa arvioidaan, että mikäli alueelle jo voimassa olevassa osayleiskaavassa osoitettu rakentaminen sekä nyt esitetty lisäys rakentamiseen toteutuu täysimääräisenä, tulee alueelle lisää toimeliaisuutta ja sitä kautta vaikutuksia poroille ja poroelinkeinolle. Alueella on kuitenkin jo nykyiselläänkin vaikutuksia poronhoitoon ja jos osoitetuille paikoille rakennetaan, vaikutukset kasautuvat. Ei voida sanoa, että vasta kun osoitettu rakentaminen toteutuu täysimääräisenä, tulisi vaikutuksia poronhoitoon.

Kaavaselostuksessa mainitaan, että alue on syys- ja talvilaidunalueita ja porojen kierto- ja kuljetusreittien aluetta erityisesti talvisin ja paliskunnan mukaan porot ovat talvella suurelta osin aitauksissa, mikä osaltaan vähentää vaikutuksia. Paliskunnan mukaan tämä ei vähennä vaikutuksia, koska kyseisen alueet porot eivät ole aitauksissa talvisin, sekä alueella on ja kulkee myös syksyisin huomattava määrä poroja.

Uusi asuin- ja lomarakentaminen porolaitumille ja porojen kulkureiteille aiheuttaa lähes poikkeuksetta ongelmia. Poroja laiduntaa nyt kyseessä olevalla kaava-alueella ja sen tuntumassa. Etenkin uusien tonttien kohdalla on todennäköistä, että porot päätyvät tonteille ja talojen pihoihin esimerkiksi uuden nurmen ja istutusten houkuttamina. Kaavasta voi siis aiheutua konflikteja ja ristiriitoja sekä vakituisten asuntojen osalta mahdollisesti korvausvaatimuksia ja -velvoitteita paliskunnille. Tällaisia tarpeettomia ongelmia asukkaiden ja poronhoitajien välillä tulee pyrkiä ennakkoimaan ja ehkäisemään. On tarpeellista, että kaavassa ja kaavaselostuksessa on tuotu näitä asioita esille ja annettu suosituksia sekä tiedottamista vahvistetaan, mutta se ei kuitenkaan yksin riitä poistamaan ongelmaa tai estämään niitä haittoja, jotka lisääntyvästä rakentamisesta aiheutuu.

Kuukkaan paliskunta vastustaa Ranuanjärven osayleiskaavan päivitystä, sillä uusi asuin- ja lomarakentaminen aiheuttaa lähes poikkeuksetta ongelmia. Nykyisen tilanteen kanssa paliskunta on pystynyt elämään, mutta ei kestä enää uutta lisärakentamista alueelle. Voimassa olevassa kaavassakin on rakentamattomia rakennuspaikkoja ja näidenkin rakentaminen huonontaa edelleen tilannetta. Kuukkaan paliskunta katsoo, ettei asemakaavaa tule laajentaa yleiskaavan eteläosassa. Eteläosassa laajennettavan asemakaavan välittömässä läheisyydessä on porotila. Uusi asutus- ja lomarakentaminen tuo ongelmia porojen kulkiessa alueella ja sen läpi.

Hanna Nurmi
toiminnanjohtaja

Lausunnon valmistelija, lisätiedot: Vilma Sanaksenaho, etunimi.sukunimi@paliskunnat.fi